

Hannukah: What & Why Do We Celebrate?

1. משנה תורה לרמב"ם — הלכות חנוכה פרק ג

א. בבית שני כשמלכו יוון, גזרו גזירות על ישראל, וביטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות; ופשטו ידם בממונם, ובבנותיהם; ונכנסו להיכל, ופרצו בו פרצות, וטימאו הטהרות. וצר להם לישראל מאוד מפניהם, ולחצום לחץ גדול, עד שריחם עליהם אלוהי אבותינו, והושיעם מידם. וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים, והרגום והושיעו ישראל מידם; והעמידו מלך מן הכהנים, וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים שנה--עד החורבן השני.

ב. וכשגברו ישראל על אויביהם ואיבדום, בחמישה ועשרים בחודש כסליו היה. ונכנסו להיכל, ולא מצאו שמן טהור אלא פך אחד; ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים--עד שכתשו זיתים, והוציאו שמן טהור.

ג. ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור, שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן מלילי חמישה ועשרים בכסליו, ימי שמחה והלל; ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים, בכל לילה ולילה משמונת הלילות. וימים אלו, הן הנקראין חנוכה.

2. טור או"ח סי' תרע

הלכות חנוכה:

מאי חנוכה? דתניא בכ"ה בכסליו יומי חנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא למגזר בהון תענית שכשנכנסו גויים בהיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברה יד מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה חתום בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא כדי להדליק יום אחד, ונעשה בו נס והדליקו בו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ימים טובים בהלל ובהודאה — פי' לומר בהן הלל ולהודות לומר בו על הנסים בהודאה.

אבל מותרין הן בעשיית המלאכה ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות ואין להקל להן: וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור בכל היום אין להקל להן משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם וקראום חנוכה 'חנו בכ"ה'.

3. מגילת תענית משנה כג, והפירוש (גמרא) — וספר חשמונאים

משנה: עשרים וחמשה בכסלו—בעשרין וחמשה ביה חנכתא תמניא יומין דילא למספד בהון.

גמרא

א. שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה יד בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד שהיה מונח בחותמו של כהן גדול שלא נטמא. ולא היה בו להדליק אלא יום אחד ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמנה ימים. לשנה אחרת קבעום שמנה ימים טובים (כבלי שבת כא, ב).

ב. ומה ראו לעשות חנכה שמנה ימים? והלא חנכה שעשה משה במדבר לא עשה אלא שבעת ימים ... וכן מצינו בחנכה שעשה שלמה שלא עשאה אלא שבעת ימים שנאמר כִּי חֲנַפַּת הַמִּזְבֵּחַ, עָשׂוּ שִׁבְעַת יָמִים, וְהִחֲגוּ, שִׁבְעַת יָמִים (דבה"י ב, ז, ט). מה ראו לעשות חנכה זו שמנה ימים? אלא בימי מלכות יוון נכנסו בני חשמונאי להיכל ובנו את המזבח ושדוהו בשיד ותקנו בו כלי שרת, והיו מתעסקים בו שמונה ימים.

ג. חנכת בית חשמונאי לדורות. ולמה היא נוהגת לדורות? אלא שעשאוה בצאתם מצרה לרוחה ואמרו בה הלל והודאה.

ד. ומה ראו להדליק את הנרות? לפי שנכנסו יונים בהיכל (וטמאו כל הכלים) וכשגברה יד בית חשמונאי לא היה במה להדליק. שנכנסו בני חשמונאי להיכל, הביאו שבעה שפודי ברזל וחפורם בבעץ והדליקו בהם את הנרות (בטהרה).

ה. ומה ראו לגמור בהם את ההלל? ללמדך שכל תשועה ותשועה שעשה הקדוש ברוך הוא לישראל הם מקדימין לפניו בהלל ובשבח. וכך הוא אומר בספר עזרא: וַיַּעֲנוּ בְּהִלָּל וּבְהוֹדֹת לַיהוָה, כִּי טוֹב--כִּי-לְעוֹלָם תִּסְדֹּד, עַל-יִשְׂרָאֵל; וְכָל-הָעָם הֲרִיעוּ תְרוּעָה גְדוֹלָה בְּהִלָּל לַיהוָה, עַל הַיּוֹסֵד בֵּית-יְהוָה (עזרא ג, יא). ואומר: לַיהוָה הִשְׁתַּחֲוֶה; עַל-עֲמֻךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה (תהילים ג, ט). להקדוש ברוך הוא לעשות נסים ונפלאות, ולנו להללו ולברכו, שנאמר עַל-עֲמֻךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה.

ו. מצות נר חנכה – נר אחד לכל בית. והמהדרין – נר אחד לכל נפש. והמהדרין מן המהדרין – מוסיפין נר לכל נפש ונפש לכל לילה. בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך. ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך. שני זקנים היו בצידן אחד עשה כדברי בית שמאי ואחד כדברי בית הלל זה נותן טעם לדבריו וזה נותן טעם לדבריו זה אומר כפרי החג וזה אומר מעלין בקדש ואין מורידין.

ז. מצות הדלקתה משתשקע החמה ועד שתכלה רגל מן השוק. ומצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. ואם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוך לרשות הרבים. ואם מתירא מן הגוים מניחה על פתח ביתו מבפנים. ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו.

ספר חשמונאים ב, א, יח; י, ה

בהיותנו נכונים לעשות בחודש כסלו בחמשה ועשרים בו את חג טהרת המקדש, ראינו להודיעכם למען תעשו גם אתם חג הסוכות
ויחוגו את שמונת הימים בשמחה כחג הסוכות, בזכרם את רעותם לפני זמן מה בחג הסוכות בהרים ובמערות כחיות השדה.

4. תלמוד בבלי ערכין י, א-ב

מאי שנא בחג דאמרינן כל יומא, ומאי שנא בפסח דלא אמרינן כל יומא?

דחג חלוקין בקרבנותיהן, דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן. שבת דחלוקה בקרבנותיה לימא! לא איקרי מועד. ראש חודש דאיקרי מועד לימא! לא איקדיש בעשיית מלאכה, דכתיב: הָשִׁיר יְהוָה לָכֶם, פָּלִיל הַתְּקַדְּשׁ-חָג; לילה המקודש לחג טעון שירה, ושאין מקודש לחג אין טעון שירה (ישעיהו ל, כט).
ראש השנה ויום הכיפורים דאיקרו מועד ואיקדוש בעשיית מלאכה לימא! משום דר' אבהו, דאמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בר"ה וביום הכפורים? אמר להן: אפשר, מלך יושב על כסא הדין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה לפני?

והא חנוכה דלא הכי ולא הכי וקאמר! משום ניסא.

פורים דאיכא ניסא לימא! אמר רבי יצחק: לפי שאין אומרים שירה על נס שבחוצה לארץ. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: והרי יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ הוא, ואמרינן הלל! כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ - הוכשרו כל הארצות לומר שירה, משנכנסו לארץ - לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה. רב נחמן אמר: קרייתה זו היא הלילא. רבא אמר: בשלמא התם, הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה, הכא הללו עבדי ה' - ולא עבדי אחשוורוש? אכתי עבדי אחשוורוש אנן. ולר"נ דאמר: קרייתה זו היא הלילא, התניא: משנכנסו לארץ - לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה! כיון שגלו חזרו להיתירן הראשון.

5. תלמוד בבלי שבת כא, ב

מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמוניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.